

ISSN: 2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

ВЕСТНИК ЮРИСТА * LAWYER HERALD

ҲУҚУҚИЙ, ИЖТИМОИЙ, ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ

CYBERLENINKA

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN 2181-9416
Doi Journal 10.26739/2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

2 СОН, 1 ЖИЛД

ВЕСТНИК ЮРИСТА

НОМЕР 2, ВЫПУСК 1

LAWYER HERALD

VOLUME 2, ISSUE 1

TOSHKENT-2022

Мундарижа

КОНСТИТУЦИЈАВИЙ ҲУҚУҚ. МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ.
МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ

- 1. БАҲРОНОВ Шерзод Холмуродович**
НОРМА ИЖОДҚОРЛИГИДА ЭКОЛОГИК ТАЛАБЛАР ҲИСОБГА ОЛИНИШНИ
ТАЪМИНЛАШНИНГ ҲУҚУҚИЙ МЕХАНИЗМИ 8
- 2. НЕМАТОВ Жўрабек Нематиллоевич**
ЎЗБЕКИСТОНДА ҲИМОЯ ОРДЕРИНИНГ МАЪМУРИЙ АКТ МИСОЛИДАГИ
МАЪМУРИЙ-ҲУҚУҚИЙ ЖИҲАТЛАРИ ТАҲЛИЛИ 16
- 3. РАБИЕВ Шерзод Миржалилович, АЗИЗОВ Бунёд Мавлонович**
МАЪМУРИЙ МАЪМУРИЙ ТАРТИБ-ТАОМИЛЛАРНИ АМАЛГА ОШИРИШДА “МАЪМУРИЙ
Кўмаклаш”НИНГ АҲАМИЯТИ ВА УНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЗАРУРАТИ 22

ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИ. ИҚТИСОДИЙ ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ.
ҲАКАМЛИК ЖАРАЁНИ ВА МЕДИАЦИЯ

- 4. ОКЮЛОВ Омонбой**
“СНОСЛАР” ЖАРАЁНИДА ХАР БИР МУЛҚДОР ҲУҚУҚЛАРИ ВА ҚОНУНИЙ
МАНФААТЛАРИ ТАЪМИНЛАНИШИ ШАРТ 30
- 5. ГУЛЯМОВ Саид Саидахарович, БОЗАРОВ Сардор Сохибжонович**
ВОПРОСЫ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СФЕРЕ
ЗДРАВООХРАНЕНИЯ 36
- 6. АЧИЛОВА Liliya Ilxomovna**
VIRTUAL TURIZMNI TASHKIL ETISHNING HUQUQIY JIHATLARI 43
- 7. МУРОТОВ Журабек Сафарович**
ИНДИВИДУАЛЛАШТИРИШ ВОСИТАЛАРИГА (ТОВАР, ХИЗМАТ) БЎЛГАН ҲУҚУҚЛАР . 50
- 8. ВОСТРИКОВА Виктория Сергеевна, ЧЕРКАШИНА Ирина Александровна**
ДОКТРИНА ФРУСТРАЦИИ НА ПРИМЕРЕ РЕШЕНИЯ ВЕРХОВНОГО СУДА
СОЕДИНЕННОГО КОРОЛЕВСТВА 55
- 9. АБРОРОВА Камола Саидмухторовна**
ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА В СФЕРЕ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЕЖДУНАРОДНОГО КОММЕРЧЕСКОГО АРБИТРАЖА
В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН 63

МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ

- 10. МАДРАҲИМОВА Гулжаҳон Рузимбой қизи**
ЙИЛЛИК ҲАҚ Тўланадиган МЕҲНАТ ТАЪТИЛИНИ Қўллаш АМАЛИЁТИ
ВА ТАРТИБГА СОЛУВЧИ НОРМАТИВ-ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАР
(РИВОЖЛАНГАН ХОРИЖ ДАВЛАТЛАРИ ТАЖРИБАСИ МИСОЛИДА) 70

ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИ, ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ.
КРИМИНОЛОГИЯ. ЖИНОЯТ-ИЖРОИЯ ҲУҚУҚИ

- 11. ИБРОҲИМОВ Жамшид Абдуғофур ўғли**
ТЕРРОРИЗМНИ МОЛИЯЛАШТИРИШ ЖИНОЯТИ УЧУН ЖАВОБГАРЛИК ВА УНИ
ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ 79
- 12. ВОХИДОВ Маҳкам Мубинович**
ПРЕДЛОЖЕНИЯ ПО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ ПРАВОВЫХ ОСНОВ ВОССТАНОВЛЕНИЯ
НАРУШЕННЫХ ПРАВ ЖЕРТВ ПРЕСТУПЛЕНИЙ И ЗЛОУПОТРЕБЛЕНИЯ ВЛАСТЬЮ В
РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН 86

13. ИСЛОМОВ Бунёд Очилович ОБСТОЯТЕЛЬСТВА, СМЯГЧАЮЩИЕ НАКАЗАНИЕ И ИСКЛЮЧАЮЩИЕ ПРЕСТУПНОСТЬ ДЕЯНИЯ ПО УГОЛОВНОМУ КОДЕКСУ РЕСПУБЛИКИ БОЛГАРИЯ (СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ)	92

14. БОЙДЕДАЕВ Садирдин Абдусатторович КОРРУПЦИЯГА ҚАРШИ КУРАШИШНИНГ ИЖТИМОИЙ ЗАРУРАТИ	99

**ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИ. КРИМИНАЛИСТИКА,
ТЕЗКОР-ҚИДИРУВ ҲУҚУҚ ВА СУД ЭКСПЕРТИЗАСИ**

15. АБДУЛЛАЕВ Рустам Кахраманович ҲОДИСА СОДИР БЎЛГАН ЖОЙНИ КЎЗДАН КЕЧИРИШНИНГ КРИМИНАЛИСТИК ТАЪМИНОТИ САМАРАДОРЛИГИНИ БАҲОЛАШ МЕЗОНЛАРИ	107

16. ЧУРЯКОВ Эркин Ибрагимович СУД-БАЛЛИСТИКА ЭКСПЕРТИЗАСИДА ЭКСПЕРТ ЭКСПЕРИМЕНТИНИНГ ЎРНИ	114

ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ ВА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ

17. РАХМАНОВ Шухрат Наимович ЕВРОПА ИТТИФОҚИДА МИГРАЦИЯВИЙ ЖАРАЁНЛАРНИ ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ ШАРТНОМАВИЙ-ҲУҚУҚИЙ МАСАЛАЛАРИ.....	119

18. USMANOVA Surayo YEVROPA ITTIFOQIDA TURIZM: OMMAVIY HUQUQIY JIHATLARI TANLILI.....	126

19. ХАМДАМОВА Фируза ПРАВОВОЙ СТАТУС РОБОТОВ В МЕЖДУНАРОДНОМ ГУМАНИТАРНОМ ПРАВЕ.....	131

20. КАРИМОВ Оятилло Халимович ПОНЯТИЙНЫЙ АНАЛИЗ ЭКСТРАДИЦИИ В МЕЖДУНАРОДНОМ И НАЦИОНАЛЬНОМ ПРАВЕ: СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ.....	135

21. АЪЗАМХУЖАЕВ Умидхон Шавкат угли МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ТРАНСПОРТНО-КОММУНИКАЦИОННЫХ СВЯЗЕЙ СТРАН ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ И ЕВРОПЫ.....	141

22. ОЧИЛОВ Шермат Рашидович ТЕРРОРИЗМГА ҚАРШИ КУРАШДА МИНТАҚАВИЙ ҲАМКОРЛИКНИНГ ХАЛҚАРО-ҲУҚУҚИЙ ЖИҲАТЛАРИ	149

23. САЛИЕВА Шахсанем Уснатдиновна ФОРМИРОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ	154

24. МИРЗАМУРОДОВ Шохрух Олимович МЕЖДУНАРОДНОЕ ДОГОВОРНО-ПРАВОВОЕ ЗАКРЕПЛЕНИЕ РЕГИОНАЛЬНОЙ ИНТЕГРАЦИИ В ЦЕНТРАЛЬНО И ЮЖНОАЗИТСКОМ МАКРОРЕГИОНЕ В РАМКАХ ШОС	161

ҲУҚУҚИЙ АМАЛИЁТ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА

25. NAITO Shintaro OVERVIEW OF DRAFTING LEGISLATIVE BILLS IN JAPAN—FOCUSING ON AVOIDING INCONSISTENCY IN LAWS.....	169

26. ТОЖИЕВ Фурқат Шомуродович ЮРИДИҚ ХИЗМАТЛАР ФАОЛИЯТИДА ҲУҚУҚИЙ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ҚЎЛЛАШНИНГ НАЗАРИЙ-ҲУҚУҚИЙ МУАММОЛАРИ: ЎЗБЕКИСТОН МИСОЛИДА	184

27. ИЛЬЯСОВ Улугбек Бахтиёрович ОСНОВНЫЕ НОВЕЛЛЫ ИНВЕСТИЦИОННОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА НОВОГО УЗБЕКИСТАНА	190

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ ВЕСТНИК ЮРИСТА LAWYER HERALD

ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИ, ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ. КРИМИНОЛОГИЯ. ЖИНОЯТ-ИЖРОИЯ ҲУҚУҚИ

ИБРОҲИМОВ Жамшид Абдугофур ўгли

ТДЮУ мустақил изланувчиси (DSc), Юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD)

E-mail: Jama_tilla@mail.ru

ТЕРРОРИЗМНИ МОЛИЯЛАШТИРИШ ЖИНОЯТИ УЧУН ЖАВОБГАРЛИК ВА УНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ

For citation (иқтибос келтириш учун, для цитирования): Иброҳимов Ж.А. Терроризмни молиялаштириш жинояти учун жавобгарлик ва уни такомиллаштириш истиқболлари // Юрист ахборотномаси – Вестник юриста – Lawyer herald. № 2 (2022) Б. 79-85.

 2 (2022) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9416-2022-2-11>

АННОТАЦИЯ

Мақолада терроризмни молиялаштириш жиноятининг юридик таҳлил, мазкур жиноят учун жавобгар масалалари ёритилган. Шунингдек, терроризмни молиялаштириш жинояти бўйича хориж ва миллий олимларнинг фикрлари келтирилган. Назарий ва амалий таҳлилларга асосан ҳамда жавобгарликни такомиллаштириш мақсадида терроризмни молиялаштириш жиноятини янги таҳрирда баён этиш таклифи берилган.

Калит сўзлар: терроризмни молиялаштириш, Конвенция, объект, объектив томон, предмет, субъектив томон.

ИБРОХИМОВ Жамшид Абдугофур угли

Независимый соискатель (DSc) ТДЮУ,

Доктор философии по юридическим наукам (PhD)

E-mail: Jama_tilla@mail.ru

ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА ПРЕСТУПЛЕНИЕ ФИНАНСИРОВАНИЯ ТЕРРОРИЗМА И ПЕРСПЕКТИВЫ ЕГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

АННОТАЦИЯ

В статье рассматриваются правовой анализ преступления финансирования терроризма, вопросы ответственности за это преступление. Также представлены взгляды зарубежных и отечественных ученых на преступление финансирования терроризма. На основе теоретического и практического анализа и в целях повышения ответственности предлагается переформулировать состав преступления финансирования терроризма.

Ключевые слова: финансирование терроризма, Конвенция, объект, объективная сторона, субъект, субъективная сторона.

IBROKHIMOV Jamshid
Independent researcher (DSc) TSLU,
Doctor of Philosophy in Law (PhD)
E-mail: Jama_tilla@mail.ru

LIABILITY FOR THE CRIME OF FINANCING TERRORISM AND PROSPECTS FOR IMPROVEMENT

ANNOTATION

The article deals with the legal analysis of the crime of financing terrorism, the issues of responsibility for this crime. The views of foreign and domestic scientists on the crime of financing terrorism are also presented. On the basis of theoretical and practical analysis, as well as in order to increase responsibility, it is proposed to reformulate the offense of financing terrorism.

Keywords: financing of terrorism, Convention, object, objective side, subject, subjective side.

Терроризмни молиялаштириш халқаро террорчилик фаолиятининг бир шакли бўлиб, у халқаро хавфсизликни беқарорлаштириш, ҳокимиятни эгаллаш ва иқтисодий ресурсларни қайта тақсимлашга шароит яратиши билан хавфлидир.

Молиявий вазият террорчилик ташкилотининг миқёсини, шунингдек, унинг зўравонлик тарқатиш компаниясини белгилаб беради. Хусусан, “Ислом давлати” мисолида кўрадиган бўлсак, глобал ва маҳаллий элементларни бирлаштирган молиялаштиришнинг гибрид шаклидан фойдаланди. Бу бизнинг тушунчамизда ички ва ташқи маблағлардан фойдаланишни англатади, яъни ташқи молиявий маблағлар донорлар, асосан, нодавлат ташкилотлари ва бир нечта мамлакатлар ҳисобидан келган; ички молиялаштириш эса, солиқларни ундириш, иқтисодий ресурсларни ўғирлаш, талон-торож қилиш, гаровга олинган эвазига пул ундириш ва ҳ.к. ҳисобига олган. Бунда террорчи ташкилотлар фаолиятини молиялаштиришда хайрия, шу жумладан, нотижорат ташкилотлари кўмагида ёки улар орқали, моддий ёрдам ҳамда ижтимоий тармоқлар орқали маблағ тўплаш кенг тарқалган усуллардан ҳисобланади [1, Б.92].

Бу борада Олий суд Пленумининг 2021 йил 27 ноябрдаги 32-сонли қарорида келтирилишича, 2016 – 2020 йиллар ҳамда 2021 йилнинг олти ойи мобайнида мазкур жиноят бўйича жами 62 нафар шахс судланган бўлиб, уларнинг 18 нафари ёки 29 фоизи 18 ёшдан 30 ёшгача, 43 нафари ёки 69,4 фоизи 31 ёшдан 60 ёшгача, 1 нафари ёки 1,6 фоизи 60 ёш ва ундан юқори ёшдаги шахслардир. Бунда судланганларнинг 2 нафари ёки 3,2 фоизи аёллар ҳисобланади, судланган шахсларнинг 41 нафари ёки 66,1 фоизи жиноий қилмишни террористик ташкилот, уларнинг вакиллари ёки унга алоқадор шахсларга пул маблағларини тақдим этиш ёки уларнинг ҳисобрақамларига пул кўчириш йўли билан содир этган бўлса, 21 нафари ёки 33,9 фоизи уларнинг молиявий харажатларини қоплаш йўли билан содир этган [2].

Трансмиллий жиноятчиликка қарши курашиш соҳасида халқаро ҳамкорлик майдонида терроризмни молиялаштириш масалалари биринчи марта Бош Ассамблеянинг 1996-йил 17 декабрдаги 51/210-сонли резолюциясида кўтарилди [3, Б.288–291]. Мазкур резолюция доирасида терроризмнинг олдини олишга қаратилган бутун бир чора-тадбирлар мажмуи ишлаб чиқилди ва таклиф этилди. Мустақил йўналиш сифатида уни молиялаштиришга тўсқинлик қилиш белгиланди (3-банднинг “f” кичик банди). Бу ҳолатда асосий вазифа террорчилик мақсадларига мўлжалланган воситалар ҳаракатини чеклашдан иборат эди. Бунда, юқорида қайд этилган чора-тадбирларни кўриш нафақат уларнинг мақсади аниқ бўлганда, балки шубҳа-гумонлар бўлганда ҳам мумкин бўлди.

Халқаро ҳамжамият терроризмни молиялаштиришнинг хайрия, жамоат ва маданий ташкилотлар фаолияти кўринишида амалга оширилаётган ниқобланган усулларига алоҳида эътибор қаратишни таклиф этмоқда.

Умуман терроризмга қарши курашни кучайтириш зарурлигини яна бир бор тасдиқлаб,

резолюция, 5-бандда нафақат уни молиялаштиришдан, балки бошқа рағбатлантириш ёки бошқа қўллаб-қувватлаш шаклларида ҳам тийилиш зарурлиги ҳақидаги чақириқни мустаҳкамлади.

Кейинчалик БМТ Бош Ассамблеясининг 1998 йил 8 декабрдаги 53/108-сонли резолюциясида терроризмни молиялаштиришга қарши курашиш соҳасида халқаро-ҳуқуқий ҳужжатни ишлаб чиқиш зарурлиги масаласи ҳам кўтарилди [4, Б.10–23]. Ҳозирги кунда терроризмни молиялаштиришга қарши курашиш соҳасидаги халқаро ҳамкорликнинг асосини, албатта, 1999 йил 9 декабрда БМТ томонидан қабул қилинган “Терроризмни молиялаштиришга қарши курашиш тўғрисида”ги халқаро конвенция ташкил этади. Ўзбекистон уни 2001 йил 12 майда “Терроризмни молиялаштиришга қарши курашиш тўғрисидаги Халқаро конвенцияни ратификация қилиш ҳақида”ги Қонун (225-II-сон) билан ратификация қилган [5].

Конвенциянинг муқаддимасида террористик таҳдидларга қарши халқаро тинчлик ва хавфсизликни сақлаш зарурлиги ва террористик ташкилотларнинг иқтисодий асосларини бузиб ташлаш зарурлиги, бу алоҳида ҳудудларда ва бутун сайёрада террористик фаолиятни камайтиришга ёрдам бериши, чунки содир этилган террорчилик ҳаракатларининг сони ва оғирлиги уларни молиялаштириш ҳажмига бевосита боғлиқ эканлиги қайд этилган. Конвенция қоидаларини тўғри амалга ошириш мақсадида уни ишлаб чиқиш давомида терроризмни молиялаштириш масалаларига доир асосий таърифлар белгиланган.

Терроризмга қарши курашда уни содир этишнинг иқтисодий-молиявий жиҳатдан кучсизлантириш ва шу орқали уларни содир этишга бўлган хоҳиш-истакни камайтириш муҳим аҳамиятга эга эканлигини қайд этиш ўринли бўларди. С.В.Аверин таъкидлаганидек, “терроризмга қарши курашнинг муҳим жиҳатларидан бири унинг манбасини аниқлаш ва унга чек қўйиш, молиявий қўллаб-қувватлаш ва моддий ёрдам беришдир” [6, Б.216-220].

Терроризмни молиялаштиришнинг **бевосита объекти** икки объектли шаклга эга бўлиб, бевосита асосий ва бевосита қўшимча объектларни ўз ичига олади.

Хусусан, профессор М.Ҳ.Рустамбаев томонидан терроризмни молиялаштириш жиноятининг объекти сифатида тинчлик ва хавфсизликнинг таъминлаш борасидаги ижтимоий муносабатлар, Ўзбекистон Республикасининг жамоат хавфсизлиги ҳисобланади. Фуқароларнинг ҳаёти, соғлиғи ва мулкий манфаатлари, давлат мулки хавфсизлигини таъминлаш борасидаги ижтимоий муносабатлар терроризмни молиялаштиришнинг қўшимча объекти ҳисобланади [7, Б.94-97].

Фикримизча, терроризмни молиялаштириш жиноятининг **бевосита асосий объекти** сифатида террорчилик фаолиятига уни молиялаштириш орқали ёрдамлашишга қарши курашишга қаратилган тинчлик ва инсоният хавфсизлигини таъминлаш соҳасидаги ижтимоий муносабатларни кўрсатиш мақсадга мувофиқ. Ушбу жиноят учун жавобгарлик белгиланган ЖК 155³-моддасининг Жиноят кодексига жойлашувини инobatга олиб, уни жамоат хавфсизлигига қарши жиноят сифатида баҳолаш тўғри бўлмайди.

Шу билан бирга терроризмни молиялаштириш жиноятининг **бевосита қўшимча объекти** сифатида мамлакатнинг иқтисодий хавфсизлигини таъминлашга қаратилган ижтимоий муносабатларни ҳам киритиш тўғри бўларди.

Терроризмни молиялаштириш жиноятининг **предмети** сифатида қуйидагиларни кўрсатиш мумкин:

– маблағлар, яъни ҳар қандай турдаги кўчар, кўчмас мулк, моддий ёки номоддий активлар, бундай активларга бўлган ҳуқуқни ёки уларда қатнашиш ҳуқуқини тасдиқловчи юридик ҳужжатлар (масалан, йўл ёки банк чеклари, почта буюртмалари, банк ссудалари, қимматли қоғозлар, облигациялар, векселлар, акциялар, аккредитивлар ва бошқалар), шунингдек, террорчилик фаолиятини амалга ошириш учун мўлжалланган бошқа мулк ёки мулкий хизматлар (масалан, озиқ-овқат, зарур нарсалар, дори-дармонлар, кийим-кечак, ускуналар, алоқа воситалари, автомобиллар, турар-жой ва турар-жой бинолари, нақд пул ва бошқалар);

– молиявий хизматлар, яъни ваколатли шахслар томонидан жисмоний ёки юридик шахсларнинг молиявий маблағларини жойлаштириш ва жалб қилиш билан боғлиқ хизматлар.

“Терроризмни молиялаштиришга қарши курашиш тўғрисида”ги халқаро конвенциянинг 1-моддасида “воситалар” ва “тушумлар” каби тушунчаларнинг мазмуни очиб берилган. Масалан, жаҳон ҳамжамияти ҳар қандай активлар¹, ушбу активларга бўлган ҳуқуқни ўрнатувчи ҳужжат ёки актлар воситаларни ташкил этиши лозимлиги таклифини беради. Бунда ушбу рўйхат очиқ бўлиб, янги молиявий воситалар пайдо бўлган тақдирда уларга қарши кураш масаласида тезкор жавоб қайтариш имконини беради.

“Тушум” тушунчасини очиб берган ҳолда БМТ унга нафақат терроризм белгиларига эга қилмишларни, балки аҳолини қўрқитиш ёки давлат органлари шунингдек, халқаро ташкилотларни бирон-бир ҳаракатни содир этишга ёки уни содир этишдан бош тортишга мажбурлаш мақсадидаги шахс ҳаёти ва соғлигига тажовуз қилувчи қилмишларнинг ҳам тегишли эканлигини қайд этади.

Терроризмни молиялаштириш жиноятининг объектив томони ҳам бир қатор хатти-ҳаракатларда намоён бўлади.

Хусусан, **терроризмни молиялаштириш мақсадида маблағлар бериш** деганда, илгари қонуний ёки ноқонуний йўл билан топилган терроризмни молиялаштириш объектини терроризм билан боғлиқ жиноятлар содир этилишидан олдин ёхуд уни содир этиш жараёнида топшириш тушунилади. Ушбу қилмиш предмет тақдим этилган пайтдан бошлаб тугалланган деб ҳисобланади, бунда ундан ҳақиқий фойдаланиш имконияти мавжуд бўлгани ёки бўлмагани аҳамиятга эга эмас.

Терроризмни молиялаштириш мақсадида маблағ тўплаш деганда, терроризмни молиялаштириш учун мўлжалланган жиноят предметини тўғридан-тўғри излаш ёки тўплашга қаратилган ҳаракатларни содир этиш тушунилади. Маблағларни тўплаш орқали терроризмни молиялаштириш терроризмни молиялаштиришга мўлжалланган предметнинг камида бир қисми олинган пайтдан бошлаб, олинган маблағларни тасарруф этишнинг ҳақиқий имконияти мавжуд бўлгани ёки мавжуд бўлмаганидан қатъи назар, тугалланган деб ҳисобланади.

Терроризмни молиялаштириш мақсадида молиявий хизмат кўрсатиш деганда, банк, суғурта хизматлари, қимматли қоғозлар бозорида ёки пул айланиши билан боғлиқ лизинг шартномаси бўйича хизматларни кўрсатишни ўз ичига олади. Терроризмни молиялаштириш мақсадида молиявий хизматларни тақдим этиш уларни тўлиқ ҳажмда тақдим этган пайтдан бошлаб тугалланган деб ҳисобланади, бунда улардан олинган фойдадан ҳақиқий фойдаланиш имконияти мавжуд бўлгани ёки бўлмагани аҳамиятга эга эмас.

Терроризмни молиялаштириш **формал таркибли жиноят** ҳисобланади, чунки ушбу қилмиш террорчилик ҳаракатини содир этишга тайёргарлик кўриш босқичи бўлиб, шу боис, уни тугалланган деб топиш вақти терроризмни молиялаштириш учун мўлжалланган маблағлардан ёки тақдим этилаётган молиявий хизматлардан фойдаланиш имкониятининг мавжудлиги ёки мавжуд эмаслигига боғлиқ бўлмаслиги зарур.

Терроризмни молиялаштириш учун тақдим этиладиган, тўпланган ёки кўрсатиладиган молиявий хизматлар миқдори террорчилик фаолияти фаоллигига бевосита таъсир кўрсатишини ҳисобга олиб, ушбу жиноятни “кўп миқдорда” ва “жуда кўп миқдорда” амалга оширганлик учун жавобгарликни кучайтиришнинг қиймат мезонларини киритиш мақсадга мувофиқ.

Айрим тадқиқотчилар томонидан терроризмни молиялаштириш учун жавобгарликни дифференциациялаш нуқтаи назаридан унинг жазони оғирлаштирувчи ҳолатлари доирасини кенгайтириш таклиф этилади. Хусусан, муаллифлар томонидан муқаддам судланган шахслар томонидан, халқаро террорчилик ташкилотини молиялаштириш мақсадида, электрон ёки ахборот ва телекоммуникация тармоқларидан, шу жумладан Интернетдан фойдаланган ҳолда, кўп ва жуда кўп миқдорда содир этилса оғирлаштирувчи ҳолат сифатида квалификация қилиш таклиф этилади [8, Б.9].

Шу ўринда таъкидлаш лозимки, терроризмни молиялаштириш мулкни топширишга

¹ Ҳар қандай, шу жумладан, электрон ёки рақамли, хусусан, банк кредитлари, йўл чеклари, банк чеклари, почта ўтказмалари, акция, қимматли қоғозлар, облигациялар, векселлар, аккредитивлар шаклида.

мажбурлаш, зўрлик ишлатиш билан қўрқитиш, бировнинг мулкига зарар етказиш ёки уни йўқ қилиш билан таҳдид қилиш, жабрланувчини ёки унинг яқинларини шарманда қилувчи маълумотларни тарқатиш билан қўрқитган ҳолда содир этилса, қилмиш қўшимча равишда Жиноят кодексининг 165-моддаси (“Товламачилик”) билан ҳам квалификация қилинади.

Терроризмни молиялаштириш жиноятининг субъектив томонига эътибор қаратадиган бўлсак, ҳуқуқни муҳофаза қилиш тизимидаги асосий қийинчиликлар ушбу жиноят таркибининг субъектив томонини аниқлаш жараёнида вужудга келишини қайд этиш ўринли. Яъни, мазкур жиноятнинг субъектив томони тўғри қасд бўлиб, шахс ўз ҳаракатларининг (ҳаракатсизлигининг) ижтимоий хавфлилигини билиши, англаши ҳамда ижтимоий хавфли оқибатларнинг келиб чиқишини хоҳлаши лозим.

Тўғри қасд тарзидаги айбдан ташқари, айрим муаллифларнинг фикрига кўра, ушбу жиноят таркибининг субъектив томонида “мақсад” муҳим аҳамият касб этади. Яъни, шахс ўз ҳаракатлари – маблағлари терроризмни молиялаштиришга ёки ушбу жиноятни содир этиш мақсадини кўзлаган ёхуд шу мақсадда ташкил этилган (тузилган) уюшган гуруҳ, ноқонуний қуролли тузилма, жиний уюшма фаолиятини амалга оширишни молиялаштириш учун мўлжалланганлигини билган ҳолда амалга оширилади. Бошқача айтганда, айбланувчи унинг пули жиноят содир этиш учун ёки ушбу пул билан мазкур жиноятни содир этган шахс ёки уюшган гуруҳнинг (жиний уюшманинг) бу борадаги фаолиятини қўллаб-қувватлашга сарфланиши билиши ва хоҳлаши керак.

“Мақсадни англаш”, яъни айбланувчи томонидан молиявий воситалар ва хизматларнинг терроризм билан боғлиқ жиноятлар содир этиш мақсадида сарфланишини англаши суд ва ҳуқуқни қўллаш фаолиятида деярли исботланмайди, натижада ушбу моддада назарда тутилган жиноят учун жавобгар шахсларнинг ҳаракатлари кўп ҳолларда бошқа жиноят таркиблари билан квалификация қилинади.

Терроризмни молиялаштириш фақат тўғридан-тўғри, аниқ мақсад билан амалга оширилади. Жиноятчининг терроризмни молиялаштириш учун маблағ тўплаш ёки молиявий хизмат кўрсатиш шаклида унинг қилмишининг ижтимоий хавфлилигини тан олиши тўғридан-тўғри мақсад ҳисобланади.

Бу борада С.Ю.Богомолов таъкидлаганидек, терроризмни молиялаштириш асосий мақсади – дунё хавфсизлигини беқарорлаштириш, ҳокимиятни эгаллаб олиш ва иқтисодий ресурсларни қайта тақсимлашдан иборат бўлган халқаро террорчилик фаолиятининг алоҳида шакли ҳисобланади. Муаллифнинг ёзишича, терроризмни молиялаштириш – террорчилик жиноятларини ташкил этиш, тайёрлаш ёки амалга оширишни молиялаштиришга, терроризм билан боғлиқ жиноятларни ёки бундай жиноятларнинг камида биттасини содир этиш учун тузилган уюшган гуруҳ, жиний уюшма ёхуд алоҳида шахсни молиявий ёки бошқа моддий ёрдам билан таъминлашга қаратилган, ижтимоий ва иқтисодий хавфсизликка тажовуз қилувчи, қасддан, мақсадли, онгли, жиний ҳаракатларнинг шакли ҳисобланади [9, Б.250-254].

Таъкидлаш лозимки, адабиётларда терроризмни молиялаштиришнинг асосий ва қўшимча сабаблари ажратиб кўрсатилади. Хусусан, асосий сабаблар (омиллар) сифатида: а) сохта исломий ва унга яқин диний оқимлар (мазҳаблар)нинг кенг тарқалишига асосланган диний сабаблар; б) янги ҳудудларни эгаллашга ва иқтисодий ресурсларни қайта тақсимлашга йўналтирилган иқтисодий сабаблар (омиллар) кўрсатилади.

Терроризмни молиялаштириш ҳисса қўшувчи қўшимча бирлаштирувчи сабаблар (омиллар) сифатида қуйидагилар кўрсатилади: а) жамиятда бўлинишни келтириб чиқарадиган ва терроризм мафкурасининг тарқалиши учун қулай шароит яратадиган ижтимоий-сиёсий ва маданий зиддиятлар; б) терроризм таҳдидларининг табиати ва уни молиялаштириш, шунингдек террорчилик фаолиятининг моҳияти тўғрисида жамоатчилик фикрининг ўзгаришига таъсир кўрсатадиган жамиятни ҳаддан ташқари ахборотлаштириш [10, Б.250-254].

Терроризмни молиялаштириш учун жавобгарликни дифференциация қилиш мақсадида ушбу жиноятни қуйидаги ҳолатларда содир этишни оғирлаштирувчи ҳолатлар сифатида назарда тутиш мақсадга мувофиқ: халқаро террорчилик ташкилотини молиялаштириш

мақсадида; илгари террористик йўналишдаги жиноят содир этган эганлик учун судланганлиги мавжуд шахс томонидан; электрон ёки ахборот-телекоммуникация тармоқлари, шу жумладан, Интернет тармоғидан фойдаланган ҳолда; кўп ва жуда кўп миқдорда.

Юқоридагилардан келиб чиққан ҳолда, Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 155³-моддасини қуйидаги таҳрирда баён этиш мақсадга мувофиқ деб ҳисоблаймиз:

“155³-модда. Терроризмни молиялаштириш

Терроризмни молиялаштириш, яъни террорчилик ташкилотининг мавжуд бўлишини, фаолият кўрсатишини, молиялаштирилишини, террорчилик фаолиятида иштирок этиш учун хорижга чиқиб кетишни ёки Ўзбекистон Республикаси ҳудуди орқали ҳаракатланишни таъминлашга, террорчилик ҳаракатини тайёрлаш ва содир этишга, террорчилик ташкилотларига **ёки террорчилик гуруҳларига** ёхуд террорчилик фаолиятига кўмаклашаётган ёки бундай фаолиятда иштирок этаётган шахсларга бевосита ёки билвосита (**учинчи шахслар орқали**) ҳар қандай маблағ-воситаларни **ҳар қандай усулда** беришга, йиғишга, **моддий ёки иқтисодий рағбатлантиришга ёхуд** бошқа хизматлар кўрсатиш **мақсадларига** қаратилган фаолият –

саккиз йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша ҳаракатлар:

а) такроран ёки хавfli рецидивист томонидан;

б) мансабдор шахснинг **ўз лавозим ваколатларидан фойдаланган ҳолда**;

в) уюшган **жиноий** гуруҳ томонидан;

г) **халқаро террорчилик ташкилоти фаолиятини молиялаштирган бўлса**;

д) электрон ёки ахборот ва телекоммуникация тармоқларидан, шу жумладан, Интернетдан фойдаланган ҳолда содир этилса;

е) **кўп ёки жуда кўп миқдорда** содир этилган бўлса –

ўн йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Йиғилган ёки тақдим этилган пул маблағлари ёки бошқа мол-мулкни террорчилик фаолиятини тайёрлашда, содир этишда ёки суиқасд қилишда фойдаланилганлиги ёки фойдаланилмаганлиги жиноий жавобгарликдан озод этмайди.

Терроризмни молиялаштиришда иштирок этган шахс, агар у ҳокимият органларига ўз вақтида хабар бериш ёки бошқа усул билан оғир оқибатлар юзага келишининг ҳамда террорчилар мақсадлари амалга оширилишининг олдини олишга фаол кўмаклашган бўлса, башарти бу шахснинг ҳаракатларида жиноятнинг бошқа таркиби бўлмаса, жиноий жавобгарликдан озод этилади”.

Иқтибослар/Сноски/References:

1. Фойибназаров Ш. Ислом терроризмга қарши. Монография. – Тошкент: Ўзбекистон, 2021. – Б.92.

2. Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг “Терроризм ва экстремизмни молиялаштиришга оид жиноят ишлари бўйича суд амалиётининг айрим масалалари тўғрисида” 2021 йил 27 ноябрдаги 32-сонли қарори // www.sud.uz – Ўзбекистон Республикаси Олий судининг расмий веб сайти

3. Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН “Меры по ликвидации международного терроризма” от 17 декабря 1996 года № 51/210 // Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг расмий веб-сайти – www.un.org

4. Резолюция 53/108 Генеральной Ассамблеи “Меры по ликвидации международного терроризма” от 8 декабря 1998 года // Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг расмий веб-сайти – www.un.org

5. 1999 йил 9 декабрдаги Терроризмни молиялаштиришга қарши курашиш тўғрисида халқаро конвенция (Олий Мажлиснинг 2001 йил 12 майдаги 225-II-сон қарори билан ратификация қилинган) // (<https://lex.uz/uz/docs/87026>).

6. Аверин С.В. Уголовная ответственность за финансирование терроризма // Мониторинг правоприменения. – 2017. – №3 (24). – С.28

7. Рустамбаев М.Х. Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексига шарҳлар. Махсус қисм. Т.2. – Тошкент: Yuridik adabiyotlar publish, 2021. – Б.330.

8. Богомолов С.Ю. Проблемы квалификации финансирования терроризма и направления их решения: теоретико-прикладное исследование // Вестник российского университета кооперации. – 2016. – №3(25). – С. 94-97.

9. Богомолов С.Ю. Ответственность за финансирование терроризма: уголовно-правовое и криминологическое исследование: Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. – Н.Новгород, 2017. – С. 9.

10. Богомолов С.Ю. Причины финансирования терроризма: криминологическое исследование // Юридическая наука и практика: Вестник Нижегородской Академии МВД России. – 2016. – №2(34). – С. 250-254.